

ELŐSZÓ

A Magyar–német alapszótár célja

A szótár célja, hogy a kezdő német nyelvtanulóknak segítséget nyújtson a német nyelv szavainak megismeréséhez és megtanulásához. Ugyanakkor hasznos mindazoknak, akik korábban már tanulták a német nyelvet, de szükséges, hogy felelevenítsék tudásukat. Emelett azok is haszonnal forgathatják, akik rövidebb-hosszabb ideig német nyelvterületen vállalnak munkát.

A szótár címszavai

A *Magyar–német alapszótárban* 7800 magyar szónak és kifejezésnek találjuk meg német megfelelőjét. A magyar nyelvnek azok a szavai címszók a szótárban, amelyek az alapszókincshez tartoznak, illetve fontosak a nyelvtanulók számára. A címszavak kiválasztásánál fontos szempont volt még, hogy lehetőleg minél több olyan szót tartalmazzon a szótár, amelyre egy magyarnak munkavállalóként szüksége lehet Németországban, Ausztriában vagy Svájcban. A címszók között a közszavak mellett kis számban tulajdonneveket, földrajzi neveket, országneveket, városneveket is találunk.

Szótárunk az érvényben lévő német helyesírás előírásait követi.

A *Magyar–német alapszótárban* található 450 rajz vizuális segítséget nyújt ahhoz, hogy a szótárforgató egy-egy magyar szó német megfelelőjét elsajátítsa.

A szótár címszavainak elrendezése

A szótárban a magyar címszók szoros ábécérendben követik egymást. A szabályoknak megfelelően az *e*, *é* és az *a*, *á* betűk azonos értékűek, ugyanúgy, mint a rövid és hosszú magyar magánhangzók.

- ablak** das Fenster <-s, ->
ábra die Abbildung <-en>; die
 Darstellung <-en>
ábrázol dar|stellen + A (gy. h.);
 ab|bilden + A (gy. h.)
acél der Stahl <-es, esz>
ad geben + D, A (i) (gab, h. gegeben)
 [vkinek vmit]
evező das Ruder <-s, -> [eszköz]
évforduló der Jahrestag <-[e]s, -e>
évi jährlich
evőeszköz das Besteck <-[e]s, -e>
évszak die Jahreszeit <-en>

Szókapcsolatok, kifejezések

A szótárban a magyar címszavakat vastag, talpatlan betűvel szedtük.

A szótár a szavak mellett 370 gyakran használt magyar szókapcsolatot, kifejezést is tartalmaz:

- ✧ **borravalót ad** Trinkgeld geben
- ✧ **észhez térít** jn zur Vernunft bringen
- ✧ **kockára vág** in Würfel schneiden
- ✧ **nyugdíjba megy** in die Rente gehen
- ✧ **szívességet tesz vkinek** jm einen Gefallen tun

Több esetben a magyar egyszavas címszónak többszavas német szókapcsolat felel meg:

- hazaér** zu Hause an|kommen
- komolyzene** die ernste/klassische Musik

Szűzanya die heilige Jungfrau

⟨esz⟩

tönkretesz zugrunde richten,

kaputt machen

vacsorázik zu Abend essen

A homonimák jelölése

A magyar szótári hagyományokat követve az azonos alakú, de különböző jelentésű szavakat, azaz a homonimákat felső kis indexszel különböztetjük meg. A különböző szófajú homonimákat a német megfelelő szófaja azonosítja. Az azonos szófajú homonimákat a feltüntetett fogalomkör értelmezi:

ég¹ brennen ⟨brannte, h. gebrannt⟩

ég² der Himmel ⟨-s, -⟩

levél¹ das Blatt ⟨-[e]s, Blätter⟩ [*növény része*]

levél² der Brief ⟨-[e]s, -e⟩ [*postai*]

zár¹ schließen ⟨schloss, h. geschlossen⟩

zár² das Schloss ⟨-[e]s, Schlösser⟩

A magyar címszavak német megfelelői

A német főnevek

A német főneveknek megadjuk a névelőjét:

csiga die Schnecke ⟨-n⟩

szótár das Wörterbuch ⟨-[e]s, -bücher⟩

vígasz der Trost ⟨-[e]s, esz⟩

A szótár csúcsos zárójelben feltünteti a német főnevek legfontosabb nyelvtani jellemzőit. Ez segítséget nyújt a szótár használójának abban, hogy a helyes alakot illessze be a mondatba. A szótár a hímnemű (der) és semlegesnemű (das) főnév egyes szám birtokos

esetét és a többes szám alanyesetét adja meg. A fakultatív ejtett *e* hangot szögletes zárójelben [e] tüntetjük fel:

- albérlő** der Untermieter ⟨-s, -⟩
- díj** der Preis ⟨-s, -⟩
- lóverseny** das Pferderennen ⟨-s, -⟩
- pajzs** der Schild ⟨-[e]s, -e⟩
- széna** das Heu ⟨-[e]s⟩

Ha a főnév többes száma alakilag azonos az egyes számmal, akkor ennek - a jelölése:

- épület** das Gebäude ⟨-s, -⟩
- kalauz** der Schaffner ⟨-s, -⟩
- műugrás** das Kunstspringen ⟨-s, -⟩
- teáskanál** der Teelöffel ⟨-s, -⟩

A nőnemű (die) főnevek esetében a szótár csak a többes szám alanyesetét adja meg:

- gyakorlat** die Übung ⟨-en⟩
- lánytestvér** die Schwester ⟨-n⟩
- rügy** die Knospe ⟨-n⟩
- válasz** die Antwort ⟨-en⟩

Az egyes számban használatos főnevek ⟨esz⟩ jellel vannak ellátva:

- baromfi** das Geflügel ⟨-s, esz⟩
- építészet** die Architektur ⟨esz⟩
- taps** der Beifall ⟨-s, esz⟩

A többnyire vagy kizárólag többes számban használt főnevek ⟨tsz⟩ jelzést kaptak a szótárban:

- bölcsészettudomány** Geistes-
wissenschaften ⟨tsz⟩
- karácsony** Weihnachten ⟨tsz⟩
- szülők** Eltern ⟨tsz⟩

Azoknál a német főneveknél, amelyeknél többes számban tőhangváltás van, a szótár teljes formában kiírva adja meg a főnév többes számú alakját. Összetett szavak, illetve igekötős igéből képzett főnevek esetében rendszerint a tőhangváltó utótagot tüntetjük fel:

bejárat der Eingang <[-e]s, -gänge)

drót der Draht <[-e]s, Drähte)

farkas der Wolf <[-e]s, Wölfe)

kívánság der Wunsch <[-e]s, Wünsche)

műhely die Werkstatt <-stätte)

A német nyelv is sok esetben megkülönbözteti, hogy férfit vagy nőt jelölő foglalkozásnevet, nemzetiségnevet jelent az adott főnév. Szótárunkban ezt így jelöljük:

indiai indisch | der Inder <-s, -)

[férfi]; die Inderin <-nen) [nő]

író der Schriftsteller <-s, -) [férfi];

die Schriftstellerin <-nen) [nő]

őr der Wächter <-s, -) [férfi]; die

Wächterin <-nen) [nő]

thaiföldi thailändisch | der Thai-

länder <-s, -) [férfi]; die Thailänderin <-nen) [nő]

titkár der Sekretär <-s, -e) [férfi];

die Sekretärin <-nen) [nő]

A férfiakra és a nőkre egyaránt használatos szavak eltérő névelőhasználatát feltünteti a szótár, oly módon, hogy megadja a /die névelőt. Ezek általában főnévként használt melléknevek, amelyeket a melléknévragozásnak megfelelően ragozunk, ezért a nyelvtani jelzés második része a határozatlan névelő használatáról tájékoztat alanyesetben..

elítélt der/die Verurteilte <-n, -n,

ein -r/eine -)

hajléktalan der/die Obdachlose

⟨-n, -n, ein -r/eine -⟩

hivatalnok der/die Beamte ⟨-n, -n,

ein -r/eine -⟩

rokon der/die Verwandte ⟨-n, -n⟩

utazó der/die Reisende ⟨-n, -n, ein

-r/eine -⟩

A német igék nyelvtani adatai

A szótárban a német igék főnévi igeneve (infinitivusa) van megadva:

ízlel schmecken ⟨gy. h.⟩

különválaszt trennen ⟨gy. h.⟩

pihen aus|ruhen sich^A ⟨gy. h.⟩

szólít auf|rufen ⟨rief auf, h. aufgerufen⟩

úszik schwimmen ⟨schwamm, i. geschwommen⟩

A német elváló igekötőt és igét függőleges vonallal választottuk el a szóban:

ébred auf|wachen ⟨gy. i.⟩

hozzáad' zu|geben (i) ⟨gab zu, h.

zugegeben⟩

nekiindul auf|brechen (i) ⟨brach

auf, i. aufgebrochen⟩

visszaad zurück|geben (i) ⟨gab

zurück, h. zurückgegeben⟩

Az ún. gyenge vagy szabályos igéket a szótár csúcsos zárójelbe tett gy. betűvel jelöli:

csúszik rutschen ⟨gy. i.⟩

guggol hocken ⟨gy. h.⟩

nyújt reichen + D, A ⟨gy. h.⟩ [*vkinek*

vmi]

söpör fegen ⟨gy. h.⟩

vakít blenden ⟨gy. h.⟩

Az ún. erős vagy szabálytalan igéknek mindhárom alakját teljes formában, csúcsos zárójelben írjuk:

ért verstehen ⟨verstand, h. verstanden⟩; **begreifen** ⟨begriff, h. begriffen⟩

költözik um|ziehen ⟨zog um, i. umgezogen⟩

szagol riechen ⟨roch, h. gerochen⟩

vág schneiden ⟨schnitt, h. geschnitten⟩

Azt, hogy a befejezett jelen (Perfekt) képzéséhez melyik segédige – *a hat* vagy *az ist* – használatos, *h.* vagy *i.* betű jelöli a német ige mögött csúcsos zárójelben:

átugrik überspringen ⟨übersprang, i. übersprungen⟩

böngézik stöbern ⟨gy. h.⟩

jön kommen ⟨kam, i. gekommen⟩

nevel erziehen ⟨erzog, h. erzogen⟩

szivárog sickern ⟨gy. i.⟩

ver schlagen (ä) ⟨schlug, h. geschlagen⟩

Az ige jelen idő (Präsens) egyes szám 3. személyű alakjában bekövetkező tőhangváltást (*i*), ill. (*ä*) jelöli:

ad geben + D, A (*i*) ⟨gab, h. gegeben⟩
[*vkinek vmit*]

elárul verraten (ä) ⟨verriet, h. verraten⟩

hízik zu|nehmen (*i*) ⟨nahm zu, h. zugenommen⟩

leesik ab|fallen (ä) ⟨fiel ab, i. abgefallen⟩

rejt verbergen (i) ⟨verbarg, h. ver-
borgen⟩

üt schlagen (ä) ⟨schlag, h. geschla-
gen⟩

A visszaható igéket a visszaható névmás – *sich* – kiírásával jelzi a szótár:

csalódik enttäuschen sich^A ⟨gy.
h.⟩

hivatkozik beziehen sich^A auf
+ A ⟨bezog sich, h. sich bezogen⟩
[vmire]

javul bessern sich^A ⟨gy. h.⟩

szégyell schämen sich^A für + A
⟨gy. h.⟩

undorodik ekeln sich^A ⟨gy. h.⟩

A német igék vonzatát – főleg, ha eltér a magyartól – megadja a szótár. A német ige vonzata az előljárószó mellett lehet Akkusativ (A): tárgyeset, Dativ (D): részeseset és Genitiv (G): birtokos eset:

bízik vertrauen auf + A ⟨gy. h.⟩

megbotlik stolpern + über + A
⟨gy. i.⟩ [vmiben]

törődik kümmern sich^A um + A
⟨gy. h.⟩

véd schützen + vor + D ⟨gy. h.⟩

Vonzat más szófajok esetén

A Magyar–német alapszótár az ige mellett más szófajú szavak esetében is megadja a címszó vonzatát:

alatt unter + D [tér], während +
G/D [idő]

mellett neben + D

mialatt während + G

szerint nach + D

Melléknevek, határozószók

A címszóként szereplő magyar mellékneveket és határozószókat több esetben összevontuk, zárójeles formában adtuk meg, mivel mindkét szónak ugyanaz a német szó felel meg:

- alapos(an)** gründlich
kitűnő(en) hervorragend, ausgezeichnet
szokatlan(ul) ungewöhnlich, ungewohnt
udvarias(an) höflich

A jelentések elkülönítése

Szótárunk, mint címe is mutatja, alapszótár. Ezért legtöbbször egy-egy magyar címszónak csupán a leggyakoribb, legfontosabb jelentését látjuk el német megfelelővel. Azonban ha szükséges, a magyar címszó több jelentésének is meg van adva a német megfelelője. Ebben az esetben ; (pontosvessző) választja el a magyar szó aljelentéseihez tartozó német megfelelőket:

- adag** die Portion <-en> [*ételből*]; die Dosis <Dosen> [*gyógyszer*]
ág der Ast <-[e]s, Äste> [*fa*]; der Zweig <-[e]s, -e> [*kisebb faág*]; der Arm <-[e]s, -e> [*folyóé*]; die Linie <-n> [*rokon*]
elindul auf|brechen (i) <brach auf, i. aufgebrochen> [*felkerekedik*]; los|fahren (ä) <fuhr los, i. losgefahren> [*járművel*]; los|gehen <ging los, i. losgegangen> [*gyalog*]
törékeny zerbrechlich [*könnyen törik*]; zart [*alkat*]
városnézés die Stadtbesichtigung <-en>; die Stadtrundfahrt <-en> [*buszos*]

A szótárban használt rövidítések és jelölések

jn, jemanden	vkit, valakit
jm, jemandem	vkinek, valakinek
etw, etwas	vki, valaki, vmi, valami
A, Akkusativ	tárgyeset
D, Dativ	részeselet
G, Genitiv	birtokos eset
h.	hat
i.	ist
gy.	gyenge, szabályos ragozású ige
esz	egyes szám
tsz	többes szám
< . . . >	nyelvtani információ
[. . .]	kiegészítő, járulékos információ